

ХАБЫЛАТ
1931 СЫЛ АЛТЫННЫМ
15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

№ 134 (8395). 1998 БЫЛ СЭТИННЬИ 28 КҮНЭ, СУБУОТА СЫАНАТА — 1 СОЛК, 10 ХАРЧЫ.

**„БИЙГИ ЭМИЭ УУНУОХПУТ—
ЭТИНЭН, ҮҮТҮНЭН“**

«Милдадазийна» таъбаарыстыба председатели Н. А. ФЕДOTOVЫ кытта, мин. общественный корреспондент конститибет маншын буюлда.

— Николай Афанасьевич, хаанынха суруйялларынан, эинги, табанрыстыбалар улуус дьону-сэргэтэни аһа-тартып, элчкөн, арысхан хааччылартан туора тура-быт, бааһынайдар ара кыһаллар, бородуужууны түт-түрүр курдуктарыгар тэхээр, эинги баһыл төһө сүө-һүү-сылыны түгүһүнүгү?

—Ийнэх сүүлхүү 30-чаны, сэлгээны 200-тээх бурдуу, онгон убаката 170-ча төбө буолуо. Дааннайдары ситэ-хото биэрэ илхкүтөр. Эти хаанас суотугар табаарыстыба рабочайдарыгар түнэтиэххит. Кинилэр ону харчы өнөрүдөхтарым багардөхтарыына, туттаркылатарын сөн. Табаарыстыби туттаргар буоктаагына ол хөрөнгөтөн 40 бэччэһианын ол-бу араас нөлүктөргө өбүтүн ылааллар, өнөн бу нөчөөтүөх. Ол онуугар хаанас суотугар биэрдөххө, тэн-гэнэр тахсунар.

— Бийдэд табаарыштад хадаг ууттунгай уламж-
нак эмсэгэлээтэ. Онуоха дэл түүх бие олобулума?
— Ёроскуоттар көрүмнэрэ араас. Баянаабыт, бүр

дук сиримте ууга былдыаммыты, хотунабыт муукумун токута аныкыллыбытын тайынан, майынан-отунан, бөр буунарынан сымырбыта, техникабыт амы-ууһугам токута аныкыллан туһаттан тахсыбыта, матыккыт² эбэргэчүм³ Туга барбыта. Итинэн уолсайа 160 тыһ. солк. ороскуот тахсыбыта. Биллэнгитэ ҕомо-суох. Уматык бөрүлүннэхтөөдөн дьаһалта быһа тутуа-омо үһүһэр.

— Табаарыстыба үлөшкө түбөнүп, дөөн хамнас ык-
банга синадалар түбөн эрдэвэ?

—Сүүрүнзэг 110-ча үзэбгтээхит. Харгы суогуу ойдуур курдуктар. Билингги жамга мааныг тутууан, чомохтойан олорторто да ажаастамитар. Биймд ичтат суогуузуу мспатыбит, нигтэбит. Онон түөһү ахсаанын эбон илнэхит этэ. Сибиниңэ нигтэ эрэбит, 40 айда түөрүт киһе дэн бадалаахит. Сүнүкжон сыдыг нигтэтин саймынарабыт. Бурдугууан дьарыгырабыт. Биймд ити уу халаагыйаһынмыттан тэбиллэн хойутуан да буоллар, эбигэ айммынымыт, 40-ча тоһионы ыллыбыт, үтсэ күһүмү ардахтарга сытан хаалбыта.

—Били, әрде көпестіңе сыйдымын саңылбын тұру-ға хайдағай?

—Диа, од сайнхд дымалата олус ырахан. Эрүүтүбөтө, Собнадессей да уонугуран, хөрөкөн биэрбэтэ сүрдөөх. Фермавы элэж, саймыды дьонно түмэттэххэ, баар бииэ айыллар, уруускалланар. Бидигин ханна да олук буннаа дит. Атын кийиэ буулан үлээтэти элэбүт.

— Ийнхитин хайдах үлхтнйр бйгданиаххыт, рас-
пенка удараймныга мөлөһүн бүхүтэр мөһүү хайдах
булхуһи?

—Расценканын эт, армы, үүт сэмалара халбаншаа-
быншаттан көрөн, сэмл саяатыгар уларытан оро-тамна-
ры түһэрэбит. Быйыл хармы суогуван калыбты күнү-
гөр илпэр боппуруоһу итөөхтүгүт. Үлөһүтэр да
өйдүөхтэрэ дид саныыбыт, эрөөбүт.

Председательний сэлэгтэнигит дээ, зингийн түмтэвнээ. Манган саяатэрэп айуу-саяам история бигр сэрдиинээр талээр. 1965 сая Ол даяал СССР ИК муус устаридаады пленууа тхы сирин дьонутар, олодор улахан хнстэвн илбыта. Пленуу уураагар олодурал, колхоотар натуринан төдөбүрдэрэ ууратын дая хамнасаа кайүү буолбута. Тхы хаааайнстыбата манан улахан ойбүдү ылбыта. Онтон ыла отучча сая харинаамыт «иччилэмннээ». Ол байтын калып наһаа демократеал, байын дууду үлстээн, араас суол байшнхы тарийн предатиннэ, осудинан үлүхүн, байбыт наар байан, саябат наар сирн бу кэттэ-арис сая устатытар хааһынабытын эхэн избастабыт. Тхы хаааайнстыбатын үбүтэр-харчатытар араас фирменнэй мааһылыннар, рибиктары, МТС-ры тарийн

бар туомун эрх ордоор бородууксуя нийн захын, үзэснэ кубуудна. Министрэнэ начальнгар уонна, ити үөсүү-үүдүбэ туар араас тараллаллар суннэт-тэлэ үлэһитэритар тийэс тасалланыөрөн, миннээр эрх хармааныарын ханатарга аан аһаас курдук.

Тийв эсгийн үзэлтэй хэлтэйн хэлэлцүүлэх хяа эрх хавьяаглан хэлтэйн мэлэр өй вүүснэ үзэлээр, Мангилх үзрэгүйдэргэ киригэх кэрэгтэн бэйз атыгалаабыг ордун буулзуон сөн, Дээ, ол шүүн, «Миндагаймы» тавиарыгтыбата натуралан толобүргэ киригэр санааглан бэйз эрх ойуубуи. Государство тий хавьяагмыгтыбатыгэр кэжигү өгсөргөт буулгагдана, итгитэн атын уул суох, «Маарыгчланы» эргилх-сөргөтүгнэ кэжигнэ дотация харчигтын суотугэр төриллэргэ чуулхай, Кэжиг ким эрх-сирой бас бидигтэ буолан эмнэ «Нуотари» хавьяагмыгтыба курдук, сийэлгийг сууга дуо? Бөрдүүжүеуяны батариыгта «Чурагчы» кооператив баар буулдун кэжиг, төр эмнэ хос-хос төриллэрин түс бэйз ойдообөтүм, Манг тавьяны тавиарыгтыбаларга переработка сыхаггэра эмнэ баар эбэгт.

Аны учуот-отчуот чыгалайга суох. Үүт да, эт да туттарбатах хайыаыстыбалар быйыл саас «дотация» харчытын ылыбытара, ийдеэн күөдөүлөй баран, ичим барда. Итинник бүүлүрүмдө төбөнү багарар сурунам ылаахха соп күрдүк. Онуук да байыт бааһынайдар бааллар. Байэлэрэ сибит эттиригэр, испит үттэригэр дотацияны бизер үтүө саяаалах финансистар бааллара. Ол да ичим бааһынайдары оро тутар үрдүкү үлөһиттэр үөскүү сымдыыбытара. Хайыахтарай, хармаан ылытыгас бүүлэргэ тии.

Бу нийгэмнээ биллибэт эконо́мический политика-ны өрө тутан, өссө аһара бараан ойдөөхторбүт сүөһү төбөтүөн дотация көрдөөн, ойбүтүн-саазабытын үн-тү ыттыдылар. Дьэ, сэлчэ ойдонен ойдысардан, чо-чухалан эрэллэр да, харчы атын дойдуларга халзыйан тахсыбытын ойдон көрөн, соһуһан, үүт-хайадаа көр-дөөн сууттаһар аатысар бардыбыт.

Өдөх хөнгө дин, ойу-саамаа, өрүхүүнэбит да, сая устатыгар 190 күн өрөө, өрө тэбэн сыттаахытына онгөрөн таһаарымыбыт устан-симэлийэн динэ буолбатах дуо? «Хамнас кэлбэт, үлэээн да динэ»,—динин хаамса сымдыар, төрөнчүктөрүн мооншуларыгар олорор ыччат тада өрө элбээн иһэр. Үлээн хааччылар улуустаагын төрүт аһараата үүнэ турар да, үлэтэ суохтар сөччөһөн элбигилэр.

Ойроон тажаарымы учуоттанар курсуу да, жумаагыга тийикликтигэр үлээн-баллаан, сорого курданах да буоллаагына көтүрү. Ким да огу контуруондарабат. Смыннарлар көтөн тийиэ-тийиэ статуправлениге тийиклээн ыһадыр. Демократия обществота иланык көстүүлөртөн тутуллара буолуо дии санавбаанын. Туох да дыабит ийин, плановый экономикалык система ордуга охтыка, экспериментка да көтүрү.

—Бүгүн тууу үзэлзэбшээр төлөнү ызмахтаабым билээрэ. Оттон бу сылларга минц үзэлзэбш да тууу да ылбашын, уушпа ыларым да билэбэт. Очототур бэйэм очотобут бөрөдүүлүгүм сорботун натуралан ылар ордуң курдук. Очотон таааарым төлөнөң үр-дүүр да, сөчтөнөң ыларым элбир. Хаанга бөсүдүрөг-тө көмөлөшөң элбиги уушпадына билиң эмиң уу-нуохкут—этпэн, арыман,—дичлэр минца тааа-рыгытыда.

«Мындабаймы» табарыстыба аны кооператив дэ-
ниэ үһү. Хайдах да эртинит, ааттабыт иһин, онтон
арыы-сыа абыллан кэлбөтө буолуо. Натуронаан төлө-
бүртэ иинирэ буоллааха, «колхоз» динэрэ сон курдук.
Ону «социализмны» санатар динэ демократтар сөбүлэ-
бөттөр үһү. Дыа ити курдук сирэй өтүн уларыттааха,
илох үлэрийэр эбит буоллаа.

A. ЕФИМОВ

Мындайды бөл,

БАЛЫК ЗАВОДУН САНА ӨНӨ
ЧЕРЕКЖИ: Артикаа сымалар Алдарка...
... «Халыматаары балык заводун» сабылланхурун-
... ный общество олохтоох бородууксуулары 1984
... илгича илгичиини оонуну оңорууу канатини
... билини хардыалары оңордо. Ол курдук, Черекж-
... га байа билини оонуну уонна маданын аныгыны-
... лар. Балык заводун оңорун таһаарар илгичи үтү-
... гий хаачыстыбатынан уратылаах. Ону таһааран бу
... килин сымата олохтоох ас комбинатин илгичи-
... нээр 3 солк. кариинини элгичи.

[illegible]

САГА БЭКЭЭРИНЭ МИНЬИГЭС КИЛИЭБЭ

МАЙА: Үзлөх мөсөгид, үгүйсгүүр хэргийгтэй Мэргэ-Хангаас улаууруу хэргийг агаар тэргүүлэх тас ташаагаар бэлдэж, үзлөх мөсөгид Майа суужаар 3 тоннгаар тийшээ хуучин асгаарххуу сөн, 15 миндлэх мөсөгид тэргүүлэх Асгаарххуу Сосна саагаар.

Бөкөрүнө бастагы борсууксуяты мадагым-
парга кыргын атылганын. Сага илгээби амсайыт
Майа одохтоохтору бөкөрүнүн улаханын хайра-
гмалар. Урукку өттүгөр арба бөкөрүнө кыялтата
кыра ууны сотору-сотору сайхалдар буулап
визиленин улаханын эрдэмдиги. Ошон, били-
ни улуу сайалтата бипр саянай кыргындалар
сүсүн сыйына.

ТАБААР ТОЛУОНУН КЫБАЛГАТА

ДӨКҮМЕНТ. Табаар толуннара туурамытан тахаллара мйтан эр ордук том хаалла. Билигги толуннары рынокка афыйатыгы соруа турар. «Сахасире» үй-клиринге атегностын дааныйдарман, бюджетла полуннары толөөлүн суутугар тааарылдыбыт толунм 28 бырыамана толубулуна.

Толуун сумбууны куоракка коммуналнай өтөлөр төлөөһүнэ туһанылына. Ол эрэри, куоракка с тиннаа толуктары илэи тохтоото. Коммуналь үлэистэр кинилэриттан «Сахателеком» ГП энэ, нук дьаһана. Ол эрэри «Саха сирэ» генеральнай директору Валерий Соков санньырына, ахтылыбыт предриятиедар толуктары өссө дирини илэахтарыи сип. Холобур, быйыл саас аяенство 3 муниципальнай предриятие 5,2 мот. солк. суумалаах федеральнай волуктарыи толукунан төлөөбүтэ. Онуук истэриин Горелосети, Горонерго, Водозаинал өссө дьаһана толору толүү иликтэр. Итилэр иэстэри 1,5 мот. көрүпэ.

СР Үбүн министерствата 27 улуус уонна 3 куорат бюджеттан ылыыт 20 мэд. солк. суудааҕа аһаҕарын пр-дэһинна «Саха сирэ» аҕамствоҕа эрэннэ. Ону таһаар толуктоннарынан, кэлиичейство вексэллэринин уонна үн министерствотын вексэллэринин сабыахха оон. Бидиһигитэ бюджеттан сууданы ылыыттар 2 мэд. солк. эрэ толуктордилар. Дьолуускай куорат дьаһалтата аҕамствоҕа 13 мэд. солк. сууданы толукторнохтоох, Онон сибээстээн дьаһалта «Саха сирин» кэттэ бөбүтүн аһаҕахторуттан 9.8 миллиарды предияртар дуо-габары түһөрүстэ.

Республика бюджет табаар толунпарынан иштэ-
гу ыларын тохтонот. Буугучулаах медицинскэй
страховца өлөхтөөх фонда толунтан эмнэ аспааста-
мат. Ошон табаар толунна республика атыи сынна-
лаах кумульбаларындааар балаһыаншата ордуи. СР
Правительствота билингитта табаар толунпарын ти-
викки дымбаларын быһаара илик. Балаһыаншата Рос-
сияга үһ-харчы турутууттан тутулуутаах. Осөөтүң
ыраас харчы аһыйаар түбэтэтэнэр табаар толунна-
ра салгыы туһанылыыахтарын сөн.

CHA.

ААБААЧЫЛАР КҮРЭХТЭЙНИЛЭРЭ

Сэтгэлийн 20 дүнгээр ЧРОСИО үрдүгийн улуу
ноат А. С. Пункин 200 саягийн гуулар нэр-бэлгэ
сэдлээр авчирч, шууча- талсгаар хүрэхтэний бу-
дан авчирч, Ойгоор зинн гууларга хайдан, А. Пун-
кин хөдөөжүүлж авчирч, хүрэхтэнийг.

Матвийн баяахо 5-6 км-аас үерэнзочинлэрингэр бастакы минэтэин Энэретин Сана—5 км-аас үерэнзочингэ алаан үерүүтэ олус буолла, онтон шикис бөлөххө 9-1- км-аастарга Иена Лебедена—9 км-аас үерэнзочингэ алайыгалаабынай билишэллинэ. Бу буолбут күрөхтэининг оскуулаага нуууча тыман ушын литературатын үөрэтэр учууталлар методическай холбоһуктара нилхон-саралаан торийон шикта. Байдлыг үөрэх дьыагыгар, улуу Пунини торюубута 200 сылын көрсөр дьаһалаларга ыттан, оскуулаага нуууча тымантар өссө ди элбэх күрөхтэинилэр, шикылаадалара кууууллар.

А. Л. Яковлев, 8 кл.

